

СЕКЦІЯ 5
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Світлана Калаур,
доктор педагогічних наук, професор,
керівник Центру післядипломної освіти
Наталя Гончарук,
методист Центру післядипломної освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

ПОТЕНЦІАЛ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ
ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ:
МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

За даними ООН близько 10 % всього населення планети становлять люди з обмеженими можливостями. В Україні близько 6,3 % від всього населення становлять особи з обмеженими можливостями [3, с. 19]. У контексті наведеної статистики наголосимо, що усі освітні заклади мають бути для «комфортними» для здобувачів освіти, які мають особливі освітні потреби. Виходячи з цього інклюзивна освіта має стати довгостроковою стратегією для нашої держави. Тому дуже важливими є питання щодо впровадження в роботу освітніх установ і у процес підготовки педагогів принципів інклюзивної підходу, спрямованого на учнів з особливими потребами та схильних до ризику маргіналізації і ексклюзії». Нині «інклюзивна освіта розглядається як соціально-педагогічне явище, яке надає рівний доступ до якісної освіти та ґрунтується на ідеях гуманізму, людяності, рівноваги інтелектуальних, етнічних та фізіологічних компонентів» [4, с. 208]. Встановлено, що «діти з особливими освітніми

потребами» є доволі широкою науковою дефініцією, що охоплює всіх дітей, чії освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої у суспільстві норми.

В інклюзивній освіті недопустимою є сегрегація, яка означає відокремлення дітей з особливими потребами від інших здорових дітей. У ХХІ столітті до головних цінностей інклюзивної освіти відносять: 1) Дитина найважливіша цінність, що передбачає взаєморозуміння; 2) Терпеливе ставлення до дітей з різними вадами розвитку, що базується на толерантності; 3) Дитина є частиною суспільства, що включає рівність можливостей; 4) Кожна дитина унікальна, тільки потрібно допомогти розвинути її здібності (індивідуальний підхід та особистісно орієнтоване навчання) [1, с. 168].

У науковому контексті освітні заклади усіх рівнів акредитації нині мають потребу якісного впровадження інклюзивного підходу в освітній процес. Незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, кожна дитина має право на повноцінне життя та освіту. Причому, якість освіти для дітей з особливими потребами не має відрізняється від якості освіти, яку здобувають здорові діти. Саме інклюзивний підхід виступає нині пріоритетним та ключовим під час організації освітнього процесу в освітніх закладах для дітей з особливими освітніми потребами.

Наголосимо, що інклюзивний підхід висуває підвищені вимоги до всіх учасників освітнього процесу. Так, від здобувачів освіти (учнів, студентів) з особливими потребами він вимагає мобілізації психологічних і фізичних сил, а від інших здорових учнів та студентів потрібне розуміння, толерантність й готовність надавати посильну допомогу своїм товаришам. Тоді як від педагогів, які працюють в інклюзивному освітньому середовищі вимагається людяність, професіоналізм та сформованість спеціальних знань, умінь та навичок. Узгоджена діяльність усіх учасників освітнього процесу забезпечить реальну

можливість для якісного здобуття освіти особам з обмеженими освітніми можливостями та забезпечить реалізацію інклюзивного підходу [2].

Беручи до уваги наведені вище аргументи, констатуємо, що вагомим аспектом є формування у педагогів інклюзивної компетентності. Вагому роль у формуванні такої компетентності відіграє післядипломна освіта. На курсах підвищення кваліфікації педагог зможе оволодіти практичними вміннями й навичками роботи зі здобувачами освіти, які мають особливі освітні потреби та приділити увагу формуванню безпечного інклюзивного освітнього середовища.

У Постанові Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» [5] (пункт 15) відзначено, що до основного напрямку підвищення кваліфікації відноситься створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами. Отже, інклюзивна компетентність посідає належне місце у професіоналізмі педагога, тому має бути належним чином представлена у системі післядипломної освіти. З цією метою у Центрі післядипломної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка було ініційовано у рамках ліцензії 231 Соціальна робота (Наказ МОН від 05.12.2019 №1003-л) формування інклюзивної компетентності.

Слухачам курсів підвищення кваліфікації у рамках формування інклюзивної компетентності запропоновано три програми по 30 год. кожна (рис.1).

Наголосимо, що усі програми об'єднані спільною метою: формування професіоналізму для ефективної командної роботи та міждисциплінарної взаємодії суб'єктів соціально-педагогічного супроводу в забезпеченні

інклюзивного освітнього середовища для навчання та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Розробляючи зміст освітньої програми було взято до уваги особливості професійної діяльності педагогів в умовах інклюзивного освітнього середовища. З методичної точки зору, було враховано Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», а також вимоги до компетентностей педагогічних та науково-педагогічних працівників. Основний акцент зроблено на практичному спрямуванні післядипломної підготовки педагогів. Такий практико-орієнтований підхід забезпечив педагогам реальну можливість опанування теоретичними, методичними та практичними аспектами організації інклюзивного освітнього простору в освітній установі.

	Модуль 2. Міждисциплінарна та командна взаємодія в організації інклюзивного навчання	Модуль 3. Розвиток пізнавальних здібностей та формування соціальних навичок дітей з ООП	Модуль 4. Розвиток навчальних здібностей дітей з ООП в закладі освіти
	Створення корекційно-розвиткового середовища в інклюзивному закладі	Адаптація й соціалізація дітей з ООП в закладі освіти	Мультисенсорний підхід у навчанні дітей з ООП
	Командна психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП	Стратегії подолання небажаної поведінки дітей з ООП	Дистанційне навчання дітей з ООП
	Розробка ІПР дитини з ООП	Розвиток соціальних навичок у дітей з ООП: ігри та вправи	Інноваційні технології навчання дітей з ООП
	Взаємодія педагогів, асистента вчителя і батьків у роботі з дітьми з ООП	Вправи для розвитку психофізичних функцій дітей з ООП	Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП
	Міждисциплінарна взаємодія в організації інклюзивного навчання дітей з ООП в громаді	Вправи для розвитку психофізичних функцій дітей з ООП	Попередження професійного вигорання у педагогів

Рис. 1. Перелік освітніх програм для формування інклюзивної компетентності

У методичній площині під час організації курсів підвищення кваліфікації основний акцент зроблено на таких фахових компетентностях, як:

- розуміння особливостей організації психолого-педагогічної допомоги дитині з особливими освітніми потребами;
- усвідомлення спектру корекційно-розвиткових послуг та порядку їх надання;
- здатність до ефективної міжособистісної взаємодії з колегами, дітьми та їхніми батьками, членами команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Такий підхід забезпечив велику популярність освітніх програм серед педагогів. До прикладу, упродовж 2021 р. на базі Центру післядипломної освіти 35 груп слухачів (360 осіб) підвищили власний рівень інклюзивної компетентності, опанувавши теоретичні та практичні аспекти роботи з здобувачами освіти, які мають особливі освітні потреби.

У підсумку наголосимо, що у сучасному українському освітньому просторі інклюзивна компетентність педагогів набуває особливої ваги, з огляду на те, що інтегрування осіб з особливими потребами у соціокультурне середовище не може відбуватися ефективно без належного педагогічного супроводу. Отже, Центр післядипломної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка є тим суб'єктом, який надає освітні послуги в системі післядипломної освіти та проводить системну діяльність щодо формування інклюзивної компетентності. Вважаємо, що післядипломна освіта може слугувати тим орієнтиром, який зможе сформувати у педагогів належний рівень інклюзивної компетентності.

Список використаних джерел

1. Борохвіна Т. Інклюзивна освіта: генезис і основні принципи. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені*

Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. Тернопіль : ТНПУ, 2018. № 2. С. 164–169.

2. Калаур С. М. Психолого-педагогічна характеристика інклюзивного підходу як основи для організації освіти дітей з особливими потребами. *Гірська школа Українських Карпат. Наукове фахове видання з педагогічних наук*. 2017. № 16. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». С. 58–62.

3. Лучик С. Д., Лучик В. Є. Розвиток інклюзії у вищій освіті. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції*. м. Кам'янець-Подільський : Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж. 2020. С. 19–21.

4. Малишевська І. Актуальні аспекти впровадження інклюзивної освіти в Україні. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2016. №13. С. 205–211.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/800-2019-p#Text>.

Віктор Кавецький,
кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри педагогіки і психології та інклюзивної освіти
Тернопільського обласного комунального інституту
післядипломної педагогічної освіти

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Для ефективної організації освітнього процесу в умовах воєнного стану необхідно переосмислити особливості професійної діяльності педагогів через призму реалій сьогодення. В Законі України «Про освіту» педагогічна діяльність визначається як інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника, або самозайнятої особи, у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних